

« Κοραΐς καί Γρηγόριος Ε' »

Μητροπολίτου Ναυπάκτου και Αγίου Βλασίου Ιεροθέου

Τό προηγούμενο έτος κυκλοφόρησε ένα ενδιαφέρον βιβλίο μέ τίτλο **«Κοραΐς καί Γρηγόριος Ε'»** καί υπότιτλο **«κοινωνικές συγκρούσεις καί διαφωτισμός στήν προεπαναστατική Σμύρνη (1788-1820)»** από τον **Γιώργο Καραμπελιά**. Τό βιβλίο πού είναι πολύ αποκαλυπτικό καί ενημερωτικό, διότι ξεκαθαρίζει πολλές συγκεχυμένες απόψεις πού έχουν καλλιεργηθή γύρω από τό δίπολο **Διαφωτισμός καί Εκκλησία, πρίν τήν Επανάσταση του 1821**.

Τό βιβλίο αυτό είναι σημαντικό καί πρέπει κανείς νά τό μελετήσει μέ προσοχή, γιατί παρατίθενται πολλά επιχειρήματα πού ανατρέπουν κυριαρχούσες «μαρξίζοντος επιχρίσματος» απόψεις γιά τήν αντίθεση μεταξύ Διαφωτισμού καί Εκκλησίας. Τά επιχειρήματα αυτά παρουσιάζουν τίς δημιουργικές καί σημαντικές απόψεις τού συγγραφέα γιά τό θέμα αυτό καί αποκαθιστούν τά πράγματα στήν αληθινή τους διάσταση.

Τό ενδιαφέρον τόσο τού συγγραφέως όσο καί τών αναγνωστών επικεντρώνεται στά πρόσωπα τού Κοραή καί τού Οικουμενικού Πατριάρχου Γρηγορίου τού Ε', ο οποίος δέχθηκε πολλές επιθέσεις από διαφόρους διαφωτιστικούς κύκλους, καί αυτό είναι σημαντικό γιατί τά δύο αυτά πρόσωπα είναι «οι εμβληματικότερες μορφές τού διπόλου Εκκλησία καί Διαφωτισμός τής προεπαναστατικής Ελλάδας».

Ο Κοραΐς ήταν διαφωτιστής, έμενε τήν περίοδο εκείνη στό Παρίσι, αγωνίσθηκε γιά τήν έκδοση τών έργων τών αρχαίων Ελλήνων, είχε ενστερνισθή τίς επαναστατικές καί διαφωτιστικές ιδέες, καί ο κύκλος του στρεφόταν εναντίον τών Κληρικών, ιδίως τών Επισκόπων καί τού Πατριαρχείου, όπως φαίνεται σέ διάφορα βιβλία πού εξεδόθησαν ανώνυμα, μεταξύ τών οποίων ο «Λίβελλος» καί τό βιβλίο «Ελληνική Νομαρχία». Ο Πατριάρχης Γρηγόριος ο Ε', ως υπεύθυνος καί διακριτικός ηγέτης, αγωνίσθηκε γιά νά κρατήσει τίς απαραίτητες κατά τήν εποχή εκείνη ισορροπίες,

αντιμετώπισε τήν επίθεση πολλών διαφωτιστών καί τού ιδίου τού Κοραή, αλλά τελικά απαγχονίσθηκε από τούς Οθωμανούς, οι οποίοι αντελήφθησαν τήν ουσιαστική βοήθεια πού προσέφερε στήν εξέγερση τών Ρωμηών.

Τά δύο αυτά σημαντικά πρόσωπα γνωρίζονταν μεταξύ τους προσωπικά, διότι ο Κοραής μεγάλωσε στήν Σμύρνη καί ο Γρηγόριος ο Ε΄ πρίν γίνη Πατριάρχης ήταν Μητροπολίτης Σμύρνης, οπότε είχαν μεταξύ τους επικοινωνία. Ο Κοραής σέ φίλους του έγραψε γιά τόν Γρηγόριο, πρίν γίνη Μητροπολίτης Σμύρνης: «Προσκύνησον εκ μέρους μου τόν πανοσιολογιώτατον Πρωτοσύγκελλον τού Αγίου Σμύρνης». Καί σέ άλλη συγχαρητήρια επιστολή του, τό ίδιο έτος, μέ τήν ανάρρηση τού Γρηγορίου στόν Μητροπολιτικό θρόνο τής Σμύρνης, τόν χαρακτηρίζει «προεστώτα φιλόσοφον καί τήν μέσην οδόν ευθυνόμενον, μακράν καί από τήν σκύλλαν τής απιστίας καί από τήν χάρυβδιν τής δεισιδαιμονίας».

Ο Γιώργος Καραμπελιάς ξεκινά τό βιβλίο του μέ τήν άποψη πού επικρατούσε στό παρελθόν ότι, δηλαδή, πρίν τήν επανάσταση τού 1821 στό εσωτερικό τού ελληνισμού καταγράφεται δήθεν τό εξής σχήμα: Από τήν μιά πλευρά ήταν ενωμένες οι λαϊκές δυνάμεις, η εθνική αστική τάξη, οι κλεφταρματωλοί καί οι διαφωτιστές λόγιοι, καί από τήν άλλη πλευρά ήταν η Εκκλησία, οι κοτσαμπάσηδες, οι μεγαλέμποροι καί οι συντηρητικοί εκκλησιαστικοί διανοούμενοι. Μεταξύ αυτών τών δύο ομάδων υπήρχεν αντιπαλότητα.

Τό σχήμα αυτό αμβλύνθηκε μετά τήν μεταπολίτευση στήν Ελλάδα (1974) καί επικεντρώθηκε στό αντιθετικό σχήμα: «Διαφωτισμός καί

Εκκλησία», όπως και «πρόοδος» και «σκοταδισμός». Έτσι, παρουσιάζονται ότι η Εκκλησία προεπαναστατικά ήταν αντίθετη με τον λαό, την διαφώτιση και την πρόοδο, και ταυτιζόταν με τα συμφέροντα της άρχουσας τάξης και του σκοταδισμού.

Ο συγγραφέας ανατρέπει όλη αυτήν την ανάλυση. Μελετά την κατάσταση που επικρατούσε προεπαναστατικά στην Σμύρνη και τις αναταραχές που έγιναν κατ' αυτήν την περίοδο, για να αποδείξει ότι τα πράγματα δεν μπορούν να ερμηνευθούν με τα δύο αυτά σχήματα που παρετέθησαν προηγουμένως, γιατί η διαστρωμάτωση στην προεπαναστατική Σμύρνη ήταν διαφορετική και η κοινωνική κατάσταση δεν ήταν όπως την παρουσιάζουν οι «στρατευμένοι» αναλυτές.

Στην αστική δομή της Σμύρνης, προεπαναστατικά, υπήρχαν τρεις κοινωνικές τάξεις. Στην πρώτη συγκαταλέγονταν οι παλαιές «αρχοντικές» οικογένειες, που ήταν οι «ευπατρίδες» της πόλης. Στην δεύτερη κατηγορία ανήκε η αναπτυσσόμενη τάξη των εμπόρων που είχε στενή επαφή με την Δύση. Και στην «τρίτη τάξη» συγκαταλέγονταν τα εσνάφια, δηλαδή αυτοί που ασχολούνταν με το εσωτερικό εμπόριο και την βιοτεχνία και σε αυτήν ανήκαν «όλοι οι μεροκαματιάρηδες της πόλης». Ακόμη, η Σμύρνη ήταν το δεύτερο εκκλησιαστικό κέντρο, μετά την Κωνσταντινούπολη, σημαντικό εκπαιδευτικό κέντρο, το επίκεντρο της ευρωπαϊκής πτέρυγας της Αυτοκρατορίας, και ακόμη είχε δεχθεί την επίδραση κυρίως της προτεσταντικής Δύσης.

Η μελέτη της αστικής καταστάσεως και διαστρωματώσεως της Σμύρνης είναι σημαντική, γιατί «η Σμύρνη είναι μιά πόλη που μπορεί να λειτουργήσει ως μεγεθυντικός φακός» για την κατάσταση που επικρατούσε σε όλη την Οθωμανική Αυτοκρατορία.

Επομένως, τα δύο σχήματα που είδαμε πιο πάνω, που παρουσιάζονται από «στρατευμένους» αναλυτές, δεν ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα, γιατί τα προβλήματα στην Σμύρνη και γενικά στην Οθωμανική Αυτοκρατορία ήταν πολυποίκιλα, δεν παρουσιάζονται πάντοτε ως άσπρο-μαύρο, δεν ήταν, δηλαδή, η Εκκλησία αντιμέτωπη προς την παιδεία, τον λαό και τον Διαφωτισμό, και συνεργαζόμενη με τους πούχοντας, ούτε οι διαφωτιστές ήταν με τον λαό και εναντίον των αρχόντων. Μερικοί τέτοιοι μύθοι πρέπει να καταρρίπτονται.

Στό βιβλίο αυτό του Γιώργου Καραμπελιά γίνεται μιά ανάλυση της αστικής δομής της Σμύρνης, την διαστρωμάτωση της κοινωνίας μέσα από τις τρεις κοινωνικές αναταραχές που έγιναν στην Σμύρνη, ήτοι τό 1788, τό 1809-1810 και τό 1819. Έτσι, ο συγγραφέας μελετά τα αίτια που προκά-

λεσαν τίς αναταραχές, τά πρόσωπα πού πρωταγωνίσθηκαν σέ αυτά τά γεγονότα, μεταξύ τών οποίων ο Κοραής καί ο Γρηγόριος ο Ε' καί οι αστικές ομάδες πού έπαιξαν πρωταγωνιστικό ρόλο, αλλά καί τήν στάση τήν οποία τήρησε η Εκκλησία, όπως φαίνεται στήν περίπτωση τού Μητροπολίτου Σμύρνης καί μετέπειτα Πατριάρχου Γρηγορίου τού Ε'.

Η αναταραχή τού έτους 1788 έγινε από τόν λαό πού επαναστάτησε γιά τήν δυσβάστακτη φορολογία πού επέβαλε η Οθωμανική Αυτοκρατορία προκειμένου νά αντιμετωπίση τίς συνέπειες τού ρωσοτουρκικού πολέμου τού 1787.

Στήν περίπτωση αυτή ο Κοραής, όπως φαίνεται σέ επιστολές πού απέστειλε στόν φίλο του καί συγγενή τών αρχόντων, Πρωτοψάλτη Δ. Λώτο, πού βρισκόταν σέ μιά διαμάχη μέ τόν Μητροπολίτη Γρηγόριο καί τελικά είχε απομακρυνθή από τήν θέση τού Πρωτοψάλτη, φαίνεται ότι ήταν μέ τούς άρχοντες. Ήταν αντίθετος μέ τόν λαό πού επαναστάτησε καί αντίθετος πρός τούς «χαμάλιδες» καί «ντεβετζίδες», δηλαδή καμηλιέριδες, «τόν ανόητον όχλον» καί τούς «βαρβάρους καλογερίσκους», όπως έγγραφε σέ επιστολή του. Ο Κοραής συμπεριφερόταν «ως ένα μέλος τής πεπαιδευμένης άρχουσας τάξης τής Σμύρνης, από τήν οποία προερχόταν». Γιά τόν Κοραή, όπως φαίνεται στίς επιστολές του, η διαχείριση τών κοινών πρέπει νά ανήκη «δικαιωματικά στούς "άρχοντες"» καί όχι στούς «εσναφλήδες», τόν «όχλον», τούς «ανθρακοπώλες» καί τούς «κουλουρτζήδες».

Αντίθετα, ο Μητροπολίτης Γρηγόριος, παρά τό ότι εθίγη προσωπικά από τόν όγλο, εν τούτοις «προσπάθησε νά τηρήσει μιά στάση σχετικής ουδετερότητας από τά δύο στρατόπεδα, μή θέλοντας νά δυσαρεστήσει καί τό μεγαλύτερο μέρος τού ποιμνίου του, πού είχε συνταχθεί μέ τούς εσναφλήδες. Ή ίσως, ακόμα καί νά πήρε πρόσκαιρα τό μέρος τους, πιεζόμενος από αυτούς». Σημασία, όμως, έχει ότι η στάση του ήταν διακριτική καί όχι μονομερής, ήταν στάση υπευθύνου ηγέτου.

Η διαμάχη στήν κοινωνία τής Σμύρνης κατά τό έτος 1809-1810 έγινε για τό Φιλολογικό Γυμνάσιο πού είχε εν τώ μεταξύ ιδρυθή. Μέχρι τότε λειτουργούσε η γνωστή Ευαγγελική Σχολή πού ήταν ιδιωτική, υποστηριζόταν από τούς άρχοντες καί τελούσε κάτω από τήν προστασία τής Βρεταννικής Κυβέρνησης καί γι' αυτό αναφερόταν καί ως «Βρεταννική Σχολή», καί υποστηριζόταν από τήν Υψηλή Πύλη. Υπήρχε σχέδιο νά απορροφηθή η Ευαγγελική Σχολή από τό Φιλολογικό Γυμνάσιο καί παρατηρήθηκε μεγάλη αντίδραση γι' αυτό. Τό Φιλολογικό Γυμνάσιο ήταν κέντρο τών διαφωτιστικών ιδεών. Από «στρατευμένους» αναλυτές δόθηκε η ερμηνεία, ότι μέ αφορμή τά δύο Σχολεία συγκρούσθηκαν οι συντηρητικοί καί οι προοδευτικοί.

Στήν διαμάχη αυτή αναμείχθηκε ο Κοραής μέ τούς φίλους του, υπέρ τού Φιλολογικού Σχολείου καί εναντίον τής Εκκλησίας. Κατηγορήθηκε η Εκκλησία καί ο τότε Μητροπολίτης Σμύρνης Άνθιμος, διάδοχος τού Γρηγορίου, πού εν τώ μεταξύ εκλέχθηκε Πατριάρχης, για τήν αντίδραση εναντίον τού Φιλολογικού Σχολείου, καί κυκλοφόρησε ανώνυμος λίβελλος μέ έντονο αντικληρικαλικό περιεχόμενο. Αλλά αυτό αναιρείται τόσο από άλλες μαρτυρίες, σύμφωνα μέ τίς οποίες η Εκκλησία έπαιξε σπουδαίο ρόλο στήν παιδεία τών υποδούλων Ελλήνων, στήν χρηματοδότηση τού Φιλολογικού Γυμνασίου, όσο καί από επιστολή τού Διευθυντή τού Φιλολογικού Σχολείου Κωνσταντίνου Κούμα, προσκείμενου στόν Αδαμάντιο Κοραή, καί δημοσιεύθηκε στόν «Λόγιο Ερμή», καί ο οποίος υπερασπίσθηκε τούς Ιεράρχες. Στήν επιστολή αυτή, μεταξύ τών άλλων, έγγραφε ο Κούμας: «Τοιούτους έχομεν αρχιερείς σήμερα, τοιούτους οδηγούς εις τά καλά, προστάτας τής παιδείας, ζηλωτάς τής προκοπής τού γένους, ώστε πρέπει καί εξ αυτών νά συμπεράνωμεν ότι έργον τής θείας προνοίας είναι ο φωτισμός τού γένους».

Αγνοείται από τούς αντικληρικαλιστές ότι τήν περίοδο εκείνη παρενέβαιναν στά πράγματα τής Σμύρνης, ιδίως υπέρ τής Ευαγγελικής Σχολής, οι Άγγλοι, καθώς επίσης ότι τόσο ο συντάκτης τού Ανωνώμου Λιβέλλου όσο καί οι διαφωτιστές διαπνέονταν από προτεσταντικές απόψεις καί τόν

αναπτυσσόμενο καπιταλισμό. Επίσης, αγνοείται ότι για τήν διατήρηση τής ταυτότητος τού ελληνισμού καί τής παράδοσής του έπαιξαν σημαντικό ρόλο οι νεομάρτυρες, ιδίως ο νεομάρτυς Αγαθάγγελος, πού μαρτύρησε αυτήν περίπου τήν περίοδο, δηλαδή τόν Μάιο τού 1819 στήν Σμύρνη.

Όμως, τό Φιλολογικό Γυμνάσιο κατ' αρχάς λειτούργησε ως ίδρυμα ιδιωτικού δικαίου καί στήν συνέχεια λειτούργησε ως κοινοτικό Σχολείο πού στεγάσθηκε «σέ εκκλησιαστικό κτήριο τής Αγίας Φωτεινής καί θά έχει ως μόνιμες πηγές χρηματοδότησης, μέ τέσσερις χιλιάδες γρόσια ετησίως, τίς δύο ενορίες τής Σμύρνης, εκείνες τής Αγίας Φωτεινής καί τού Αγίου Γεωργίου». Η αντίθεση μεταξύ τών δύο Σχολών δέν ήταν ιδεολογική, αλλά μάλλον αντίθεση συμφερόντων.

Πάντως, ο Γρηγόριος Ε', πού τήν εποχή εκείνη ήταν Οικουμενικός Πατριάρχης άν καί είχε ισχυρές πιέσεις από τήν αγγλική Πρεσβεία καί τήν Υψηλή Πύλη, αλλά είχε καί εσωτερικές πιέσεις, υπέρ τής Ευαγγελικής Σχολής, ανεγνώρισε μέν τά προνόμια τής Ευαγγελικής Σχολής, αλλά συγχρόνως επήνεσε καί τό Φιλολογικό Γυμνάσιο.

Η αναταραχή τού έτους 1819, πού σχετίζεται καί πάλιν μέ τό Φιλολογικό Γυμνάσιο καί τό κλείσιμό του, ερμηνεύεται από τούς συγγραφείς «διαφωτιστικής» καί μαρξιστικής ιδεολογίας, ως διαμάχη τών συντηρητικών καί «τής συντηρητικής στροφής», πού εγκαινίασε ο Πατριάρχης Γρηγόριος Ε' εναντίον τών διαφωτιστών, τούς οποίους εξέφρασε η διεύθυνση (Κωνσταντίνος Οικονόμου) καί τό πρόγραμμα τού Φιλολογικού Γυμνασίου.

Η ανάλυση, όμως, τών πηγών καταλήγει σέ διαφορετικά συμπεράσματα, ότι δηλαδή δέν επρόκειτο για αγώνες τών συντηρητικών εναντίον τών προοδευτικών-διαφωτιστών, αλλά για κοινωνικούς αγώνες μεταξύ «δημοκρατικών» καί «ολιγαρχικών», ήταν, δηλαδή, αντίθεση μεταξύ εμπόρων καί αρχόντων οι οποίοι άρχοντες στό μεγαλύτερο μέρος τάσσονταν υπέρ τών Διαφωτιστών. Επίσης, φαίνεται ότι η αντίδραση εναντίον τού Κωνσταντίνου Οικονόμου, πού τότε ήταν κοραϊστής, μαζί μέ τόν Κούμα, δέν οφειλόταν στίς φιλοσοφικές του ιδέες, αλλά στό ότι ήταν μυστικοσύμβουλος τών εμπόρων, «τοκογλύφος» καί «υπεύθυνος για τίς δαπάνες πού βάραιναν τήν πόλη».

Από τήν ανάλυση τών πηγών φαίνεται ότι ο Πατριάρχης Γρηγόριος όχι μόνο δέν συμμετείχε στήν προσπάθεια νά κλείση τό Φιλολογικό Γυμνάσιο, αλλά μέ εγκύκλιό του κατεδίκασε τίς κινητοποιήσεις εναντίον τού Κωνσταντίνου Οικονόμου, καθώς επίσης συντάχθηκε μέ τούς διαφωτιστές-οπαδούς τού Κοραή, οι οποίοι εκινούντο στόν περίγυρο τού Πατρι-

αρχείου, όπως τον Κωνσταντίνο Κούμα, τον Κωνσταντίνο Οικονόμου, τον Νεόφυτο Βάμβα, τον Θεόφιλο Καΐρη, τον Βενιαμίν Λέσβιο. Συγχρόνως, ο Πατριάρχης Γρηγόριος Ε΄ «προσπάθησε νά αποσπάσει τό (Φιλολογικό) Σχολείο από τήν κοινοτική αρχή τής πόλης, μεταβάλλοντάς το σέ σταυροπηγιακό, έτσι ώστε νά διασώσει τούς προστατευομένους του, απόπειρα πού στέφθηκε από αποτυχία». Μάλιστα δέ τά "αντιδιαφωτιστικά" επεισόδια τής Σμύρνης δέν ευνοήθηκαν από τόν Πατριάρχη Γρηγόριο, αλλά αντίθετα στράφησαν ευθέως εναντίον του». Ο λαός τής Σμύρνης πού εξαγριώθηκε εναντίον τών μεγαλεμπόρων καί τών Διαφωτιστών αψήφησε τόν Πατριάρχη καί έσχισε τά σιγγίλια στήν Εκκλησία.

Επομένως, τά γεγονότα τής Σμύρνης τήν περίοδο αυτήν, λίγο πρίν τήν επανάσταση, δέν αφορούσαν τά εκπαιδευτικά θέματα τής πόλης καί τόν Διαφωτισμό, αλλά «τόν χαρακτήρα τής κοινοτικής διοίκησης καί τό εύρος τών κοινωνικών ομάδων πού συμμετείχαν σέ αυτή». Ο Πατριάρχης Γρηγόριος Ε', αλλά καί γενικά τό Πατριαρχείο προσπαθούσε νά ηρεμήσει τά πράγματα, παρέμεινε μεταξύ τών αντιμαχομένων, αλλά περισσότερο προστάσσει τούς «διαφωτιστές».

Ο Γιώργος Καραμπελιάς, στό τελευταίο κεφάλαιο τού βιβλίου μέ τίτλο «η ανολοκλήρωτη σύνθεση», αναλύει ότι στήν Σμύρνη τήν εποχή πού μελετά δέν γίνεται χωρισμός μεταξύ συντηρητικών καί διαφωτιστών, αφού λειτουργούν διαφορετικά τά πράγματα. Οι διαφωτιστές λόγιοι «συντάσσονται μέ τά πιό εξωστρεφή, μορφωμένα καί εύπορα στρώματα τής αστικής τάξης, τούς φαναριώτες, καί μέ τήν εκκλησιαστική ιεραρχία - οι Ψαλίδας καί Βηλαράς- ακόμα καί μέ τούς οθωμανούς». Οι κοραϊστές λόγιοι είναι στραμμένοι πρός τήν Δύση καί οι υποστηρικτές τους ήταν «οι μεγαλέμποροι τής Σμύρνης». «Οι κορυφές τού διαφωτισμού αποτελούν (ή μεταβάλλονται σέ) οργανικό μέρος τών ανωτέρων ελίτ τού ελληνισμού», συνδέονται μέ τήν δύση, ενώ στό «λαϊκό στρατόπεδο» βρίσκονται τά φτωχότερα στρώματα τών δασκάλων, τού κλήρου, τής αγροτιάς, τών συντεχνιών καί εμπνέονται από τήν ατμόσφαιρα τής Εκκλησίας καί είναι αντιδυτικοί.

Δέν ισχύει, δηλαδή, αυτό πού δημιούργησε η αριστερή ιδεολογία ότι οι λόγιοι, οι δημοτικιστές, οι κοραϊστές είναι συνδεδεμένοι μέ τά λαϊκά στρώματα, τούς κλέφτες καί αρματωλούς «εναντίον τών κοτζαμπάσηδων, τών φαναριωτών, τής Εκκλησίας». Η αλήθεια είναι ότι «τά λαϊκά στρώματα ήταν πιό κοντά στους "καλογέρους", τά θρησκευτικά αναγνώσματα (πού αποτελούν τήν συντριπτική πλειοψηφία τών εκδιδόμενων κειμένων), τίς λαϊκές θρησκευτικές τελετουργίες καί τίς προφητείες,

εμνέονται από τούς νεομάρτυρες και τήν κλεφτουριά και παλεύουν "γιά τού Χριστού τήν πίστη τήν αγία και τής πατρίδος τήν ελευθερία". Συχνά, αναγνωρίζουν και σέβονται τούς λογίους, τούς "φιλοσόφους", αλλά δέν τούς θεωρούν δικούς τους».

Προεπαναστατικά υπήρχε έντονη η αίσθηση τής Ρωμηοσύνης, όλοι αγωνίζονταν γιά τήν παιδεία και ζούσαν μέσα στήν ορθόδοξη παράδοση, οπότε τό αποτέλεσμα ήταν «μιά σύνθεση μεταξύ τής αρχαίας ελληνικής γραμματείας, δυτικού διαφωτισμού και ορθόδοξης-βυζαντινής παράδοσης». Όμως, κατά τόν 18ο και 19ο αιώνα αυτή η σύνθεση «πραγματοποιείται μάλλον ως εκλεκτισμός, κι ως ταυτόχρονη επιλογή διαφορετικών στοιχείων, από τίς τρεις αυτές παραδόσεις, και όχι ως δημιουργία ενός νέου συνθετικού προτάγματος». Αυτό σημαίνει ότι από τούς ανθρώπους γινόταν επιλογές και προτιμήσεις τών διαφόρων τάσεων και ρευμάτων. Η Εκκλησία τήν δύσκολη εκείνη περίοδο, όπου και όταν βέβαια υπήρχε δυνατότητα, έπαιζε έναν εξισοροποιητικό ρόλο μεταξύ τών διαφόρων ρευμάτων-τάσεων.

Αυτήν τήν σύνθεση τήν συναντούμε στόν Ρήγα Φεραίο και τόν δάσκαλό του Δημητράκη Καταρτζή, σύμφωνα μέ τόν οποίο ο «νέος χριστιανός Ρωμηός» δέν πρέπει νά ξεχνά ότι είναι «ρωμηός χριστιανός», ότι κατάγεται από τούς αρχαίους Έλληνες, προέρχεται από τούς Βυζαντινούς και από τούς αγίους, θά πρέπει νά σπουδάζη και νά αποκτά τήν ανθρώπινη γνώση, αλλά σάν μέλισσα νά κρατά τίς ιδέες εκείνες πού τόν ωφελούν και νά παραβλέπη εκείνες πού τόν βλάπτουν.

Τελικά, οι ιστορικοί πού κρίνουν τά γεγονότα τής Σμύρνης, και γενικά τήν κατάσταση πρό τής επαναστάσεως τού 1821, μέσα από μιά μαρξιστική ιδεολογία, εκφράζουν τόν εκλεκτισμό και διασπούν τήν σύνθεση τού Γένους μας από τήν οποία διαπνεόταν ο Γρηγόριος Ε', και πολλοί φωτισμένοι Ιεράρχες, χωρίς νά βλέπουν τό όλο κλίμα μέσα στό οποίο εκινούντο και τίς συνέπειες. Άλλωστε, στήν απελευθέρωση τού Γένους μας, συνήργησαν η Εκκλησία μέ τούς Κληρικούς και τόν λαό, οι λόγιοι-διαφωτιστές και οι αρματωλοί.

Γι' αυτό είναι ανάγκη σήμερα νά αγωνιζόμαστε γι' αυτήν τήν ολοκληρωμένη «σύνθεση», δηλαδή νά βιώνουμε τήν ησυχαστική παράδοση τών αγίων και τών νεομαρτύρων, νά γνωρίζουμε τήν παράδοσή μας, όπως εκφράσθηκε και από τούς αρχαίους φιλοσόφους, και νά γονιμοποιούμε τήν σύγχρονη δυτική σκέψη -αφού τήν γνωρίσουμε προηγουμένως- η οποία αναζητά κάποιο νόημα και προοπτική. Δηλαδή, η ορθόδοξη θεολογική-ησυχαστική παράδοση πρέπει νά απαντήσει στίς παλαιές, αλλά και

τίς σύγχρονες αναζητήσεις τών ανθρώπων καί τά σύγχρονα υπαρξιακά, φιλοσοφικά, ψυχολογικά καί κοινωνικά ερωτήματά τους. Μέσα στά πλαίσια αυτά μπορεί νά ολοκληρωθή τό όραμα τού προεπαναστατικού ελληνισμού, τής Ρωμηοσύνης, όπως τήν ύμνησε ο Ρήγας Φεραίος, ο Δημητράκης Καταρτζής καί πολλοί άλλοι.

Πρέπει νά διαβάση κανείς τό βιβλίο αυτό τού Γιώργου Καραμπελιά, - ο οποίος διακρίνεται γιά τήν ερευνητική δουλειά καί τήν κριτική σκέψη, γνωστή καί από άλλα κείμενά του, γιά τό οποίο τόν ευχαριστούμε καί τόν επαινούμε- γιά νά διαπιστώση αφ' ενός μέν τόν τρόπο μέ τόν οποίο γράφεται η «στρατευμένη» ιδεολογικά ιστορία, πού παρερμηνεύει τά γεγονότα, αφ' ετέρου δέ γιά νά παρατηρήση τήν προσπάθεια πού έκανε η Εκκλησία τήν κρίσιμη εκείνη περίοδο γιά νά διασώση τό Γένος καί τήν παράδοσή του, καί νά διατηρήση αυτήν τήν ενότητα, πού είναι απαραίτητη σήμερα γιά όλους μας.

Τό βιβλίο αυτό τού Γιώργου Καραμπελιά «Κοραής καί Γρηγόριος Ε΄» είναι συνέχεια τού σημαντικού βιβλίου του «Τό 1204 καί η διαμόρφωση τού νεώτερου ελληνισμού» πού παρουσίασα παλαιότερα από τίς στήλες τής «Εκκλησιαστικής Παρέμβασης», καί αναμένουμε όλοι μέ μεγάλο ενδιαφέρον τό νέο βιβλίο πού προαναγγέλλει ο Γιώργος Καραμπελιάς, με τίτλο «Η αναγέννηση τού νεωτέρου ελληνισμού, 1700-1922».-

Πηγή: ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΙΕΡΑΠΥΤΝΗΣ ΚΑΙ ΣΗΤΕΙΑΣ

<http://www.imis.gr>